

Himmelflugten

Allehelgens dag udkommer teologen og journalisten Iben Thranholms bog "Himmelflugten – Interviewroman om tro og tvivl".¹ I denne artikel anmeldes bogen, som er hendes første

Af Erling Tiedemann

Egentlig er det synd at anmelde en bog, der er så rigt facetteret, og som muliggør så mange indfaldsvinkler som Iben Thranholms debutbog. En vis enøjethed klæber jo ved os alle, og risikoen er altid stor for, at en anmelder ved sine valg kommer til at indsnævre fortolkningsmulighederne.

Tag bare bogens titel *Himmelflugten*: Er det en flugt mod himlen, en tilflugt? Eller er det snarere en flugt fra himlen, en venden Gud ryggen? Begge muligheder ligger i titlen – og begge bevægelser er beskrevet i bogen.

Med til titlen hører også ordet *interviewroman*, som nok kan bringe boghandleren i tvivl, når han skal stille bogen op i sin forretning: Er det en roman? Svaret er nej. Er det da en interviewbog? Svaret er nej – det er en interviewroman. Iben Thranholm har så at sige gjort det sjældne kunststykke at skabe en ny litterær genre, hvor fakta og fiktion blandes, og de førte dialoger smeltes ind i en litterær form, der giver et frisk flow over fremstillingen og skaber genkendelighed i situationerne – som for eksempel den dagligdags detalje, som enhver af os har oplevet, nemlig at sidemanden i flyet ruller sin avis sammen.

Bogen vil utvivlsomt blive læst forskelligt alt efter, om man er troende eller ej – ikke fordi enhvers læsning blot er styret af den pågældendes *forforståelse*, men fordi bogen faktisk selv lægger op til at kunne læses forskelligt. Den er en åben bog, allerede før man har lukket den op.

¹ Iben Thranholm, *Himmelflugten – Interviewroman om tro og tvivl*, Gyldendal 2005, 280 sider, kr. 299,00, ISBN 87-02-01948-5. Udkommer i dag.

Man kan yderligere karakterisere bogen som et økumenisk projekt, idet både katolsk, protestantisk og ortodoks trosforståelse præsenteres. Dertil rækker bogen ud over det forslidte, men uhjemlede modsætningsforhold, der tit søges indført mellem tro og videnskab.

Bogen må have været undervejs et godt stykke tid - én af interviewpersonerne er død, og en anden har nået at ændre livsform to gange, inden bogen udkom, men det skæmmer den ikke, da dens substans ikke af den grund har lidt skade.

Skulle den litterære genre være beskrevet med et endnu længere ord, kunne det have været *interviewrejseroman*, for Iben Thranholm tager os med på en lang pilgrimsrejse, som ikke fra starten skal følge en fastlåst plan for, hvem der skal interviewes; vi følger tværtimod med, mens hun bliver sendt videre til den næste. Undervejs møder vi 12 spændende mennesker, der har tænkt over tilværelsen, og som evner at sætte sådanne ord på deres tanker, at det bliver til mere end en enkelt ahaoplevelse under læsningen. Eller det bliver blot mere beskedent til, at man får øje for noget, man ikke tidligere havde haft blik for – som da Iben Thranholm, stående foran Haderslevs gotiske domkirke, konstaterer, at mange af de moderne kirker, der blev bygget i 1970'erne, ligner mausolæer ...

Religionsinteresse og religionsforkastelse

Bogen handler om både religionsinteresse og religionsforkastelse i en kultur, som Iben Thranholm fremstiller som postkristen. Hun konstaterer, at mange europæere igen er begyndt at søge efter åndelige værdier, men at denne søgen ofte går i en bue uden om kristendommen i traditionel forstand og især uden om den kristne kirke. Hvorfor dét? Er tiden for kristendommen forpasset, eller er det det moderne menneske, som har mistet evnen til at begribe den og viljen til at efterleve den? Hvis vi har tabt bevidstheden om den, hvordan kan vi så egentlig bedømme, om der er noget at hente i den? Kan den mon genopdages?

Det rejser hun så ud for at finde svar på, og med i bagagen har hun fire spørgsmål, som hun vil stille, hvor hun kommer frem: Hvem er Gud? Og hvem er jeg? Hvad er tro? Hvad er det hellige? - og selv om døden ikke stod på den medbragte huskeseddel, så bliver også den bragt på bane.

At rejse er indbegrebet af at bevæge sig, og denne bog er – måske med et par svinkeærinder undervejs – én stor bevægelse *fra tvivl til tro*, uden at den derved bliver banal eller søndagsskoleagtig i dette ords dårlige forstand. At Iben Thranholm selv har både et troende menneskes udgangspunkt og et troende menneskes målsætning, er evident - men hun tager også andre mennesker alvorligt. Hun er en god pædagog – og faktisk også en god mystagog,² der skærper sansen for det hellige og samtidig sørger for, at de interviewede får drysset en serie livskloge bemærkninger af undervejs – også om dét, som ikke kan forklares, men som man kun kan indleve sig i.

Men lad nogle uddrag tale for sig selv og fungere som appetitvækkere.

I Assisi med broder Theodor

"Når mange her tydeligvis reagerer næsten instinktivt på freden og det uforklarlige guddommelige nærvær, som svæver i luften," skriver hun i Assisi, "så er det måske, fordi sjælen bag om forstanden reagerer på et dybere sanseniveau. Den genkender eller opfatter noget, som vores forstand til daglig fortrænger og ikke har nogen bevidsthed om. Derfor rækker sproget ofte heller ikke i den slags situ-

² Mystagog (af græsk: *mystagogos*) betegner en, der er indviet i mysterierne og indfører andre i dem

ationer. Måske havde middelalderens mennesker vitterlig ret i, at Guds ånd var særligt nærværende på visse steder".

I Assisi møder hun franciskanerbroder Theodor, som er guide for et hold danske turister: "Frans' eksempel viser," siger han til dem, "at man kun kan skabe religionsdialog, hvis man selv er stærk i sin tro. Er man ikke det, vil man altid ende i en forsvarsposition. [...] Forsvar er et tegn på, at man ikke selv er sikker. Hvis vi var stærkere i vores tro i dag, ville vi måske heller ikke frygte islam så meget. Vores angst for islam bunder dybest set i vores usikkerhed og manglende tro på vores egen Gud og kirke".

Efter rundvisningen spørger Iben Thranholm ham: "Er de turister eller pilgrimme?" – og får som svar, at folk kommer som turister, men tager af sted som pilgrimme ...

Finn Skårderud

Fra Italiens varme går rejsen til det i mere end én forstand kolde Nord, til Oslo, hvor Iben Thranholm har aftalt at mødes med den norske psykiater Finn Skårderud, forfatter til bogen "Uro".³

Finn Skårderud tror ikke på Gud; han tror ikke på eksistensen af nogen gud. Alligevel siger han: "Som et rationelt menneske, der er overfyldt med tvivl, fornuft og logik, får man engang imellem lyst til at kaste alt dette over bord og bare hengive sig til noget, som er meget større end en selv. Men for mange, inklusive mig selv, lykkes det ikke, fordi der er for meget tvivl. Dog går mange nok alligevel rundt med et håb. Når folk siger, at de tror lidt på Gud, så er det vel egentlig, fordi de håber, at der findes noget, som er større end dem selv. Jeg tror faktisk, at lysten til, at man kunne tro, er meget stor. Troslyst og håb er for mig meningsfyldte ajourføringer af det traditionelle begreb om tro. Det moderne menneskes tro er mere en diffus længsel end en defineret tro".

Jan Kjærstad

Fra en psykiater, der ikke tror, fortsætter rejsen til en forfatter, der har gjort det. Undervejs gennem Oslos centrum standser Iben Thranholm ved et boghandlervindue, hvor forfatteren Jan Kjærstads romanbiografi "Opdageren" er udstillet.⁴ Det er sidste bind i en lang trilogi på 1.200 sider, der tager udgangspunkt i de centrale spørgsmål: Hvad er et menneske? Og hvordan hænger et liv sammen?

Jan Kjærstad, der engang har studeret teologi og kan sin Bibel, er et menneske, der er gået fra troen til tvivlen, men som samtidig afviser, at troen er et overstået kapitel for ham. "Nej, jeg lever med troen som ballast," siger han, "og det er meget vigtigt for mig. Som menneske skal du leve, som om du trækker et fiskenet bag dig. Jo mere man får samlet i garnet, desto stærkere bliver man som menneske. De fem år i mit liv, hvor jeg var kristen, er der som en stor fisk i mit garn. Og den vil jeg ikke slippe ud, for det er en værdifuld fisk. Jeg fornægter ikke det religiøse. Jeg vil heller ikke bortforklare, at jeg oplevede en stor dimension af tilværelsen, som jeg har svært ved at sætte ord på. På nogle punkter kan jeg næsten misunde mig selv, at jeg har oplevet det, ikke mindst det åndelige fællesskab, som det var at sidde og bede sammen. Man skal aldrig fornægte oplevelsen af, at Gud taler til én og tager fat i ens liv. På en måde kunne jeg godt tænke mig at forsøge at vende tilbage, men oplever samtidigt, at det er en lukket dør, som jeg ikke formår at få åbnet igen."

³ Finn Skårderud: Uro - en rejse i det moderne selv. Forlaget Tiderne Skifter, København 1999

⁴ Jan Kjærstad: Opdageren. Samlerens Forlag, København 2002. Nordisk Råds litteraturpris 2001

Mod stjernerne

Træt efter to dages samtaler med de to nordmænd synker Iben Thranholm sent om aftenen sammen i en af de bløde lænestole i SAS-loungen i Gardermoen lufthavn uden for Oslo. Hun prøver at samle tanker om, hvor Skårderuds og Kjærstads svar skal sende hende videre på rejsen. Skråt over for hende står en række computerskærme med adgang til Internet. "Gud er en søgerobot," havde Jan Kjærstad sagt – og Iben Thranholm tager ham på ordet og går ind på den elektroniske udgave af Bibelen. "Hvad er et menneske?" taster hun ind og får ni hits fra Salmernes Bog, herunder fra Salme 8: "Når jeg ser din himmel, dine fingres værk, månen og stjernerne, som du satte dér, hvad er da et menneske, at du husker på det, et menneske, at du tager dig af det?"

"Hvilken plads er der mon helt konkret tilbage til Gud i rummeligheden," spørger hun sig selv, "efter at vi er holdt op med at se på stjernerne som noget, der kan 'lede vise mænd til Vor Herre Kristus hen', som det hedder i julesalmen, og i stedet har gjort dem til genstand for videnskabelig forskning?" Hun fortsætter med relevante og aktuelle betragtninger om forholdet mellem naturvidenskab og religion og konstaterer, at de jo har noget helt grundlæggende til fælles, for selvom de fleste moderne mennesker oplever en dyb splittelse mellem tro og fornuft, så søger en fysiker og en teolog dybest set begge to svar på de samme spørgsmål, nemlig: Hvordan opstod verden? Hvor kommer vi fra? Hvad er liv? Hvor skal vi hen?

"Pludselig opdager jeg, at det blinker *Go to gate* ud for den sidste afgang til København. Jeg samler hurtigt mine ting sammen og løber af sted. Jeg er på vej til stjernerne," skriver hun – og sandt er det i den forstand, at den næste, der skal tales med, er astrofysikeren Jens Martin Knudsen. Men måske er det også sandt i den forstand, at den 36-årige teolog og forfatter med sin første bog er på vej mod stjernerne ...?

Jens Martin Knudsen

Jens Martin Knudsen elskede salmen *Op al den ting, som Gud har gjort*. "Den rammer mine følelser," sagde han til Iben Thranholm. "Hvad er det hele dog for noget? Jeg elsker den salme, fordi den i et poetisk sprog udtrykker undren og forbavselse over verden. I naturvidenskaben er der ikke brug for en skaber; dér gælder kun naturlovene. Men naturvidenskabens største fare er måske dens arrogance, for på trods af betydelige fremskridt, forstår vi så uendelig lidt af det hele".

Og så læste Jens Martin Knudsen op af E. S. Johansens lærebog i varmelære fra 1960, hvor det blandt andet hedder, at vi ikke må forledes til at slutte, at der hersker den rene tilfældighed også i den organiske natur: "Hvis man tænker på jordens urtilstand som en glødende, vel steriliseret klode og på, at det er de selv samme atomer, der har fundet sammen til den nuværende verden og blandt andet danner den ærede læser, er det lidt vanskeligt at tro, at denne udvikling har været helt tilfældig!"

Jens Martin Knudsen var indtil sin død i februar i år en kendt og skattet foredragsholder, der formåede at holde tro og tvivl sammen, og for hvem tvivlen først og fremmest bestod i evnen til at undre sig. Iben Thranholm gengiver samtalen med ham, så det er som at høre ham igen.

Henrik Wivel

"Jeg tvivler, altså tror jeg" er overskriften over kapitlet med samtalen med redaktør og forfatter Henrik Wivel, som i 2002 udgav bogen "Perlen – Prædikener og det, der ligner".⁵ Samtalen finder

⁵ Henrik Wivel: Perlen - Prædikener og det, der ligner. Gyldendals Forlag. København 2002

sted i Tegners Museum og Skulpturpark i Dronningmølle i Nordsjælland en forblæst forårsdag, og Tegners værker indgår som illustration til dialogen – og som illustrationer i bogen.

"Hvordan er dit forhold til Kirken?" spørger Iben Thranholm. "Jeg går i kirke af og til," lyder svaret. "Især kan jeg godt lide at synge salmer, men jeg går aldrig til alters og modtager Jesu legeme og blod i form af brød og vin. Jeg vil helst have, at det bare var en metafor, og at det ikke blev konkretiseret i rummet som en del af liturgien. Jeg har svært ved at nå frem til knæfaldet. Der tror jeg aldrig, at jeg når hen." – "Hvad er det, der holder dig tilbage?" spørger Iben Thranholm. "Det er en form for barbarisering af troen, at Jesus deler ud af sit kød og blod. Teologer og præster er meget mere modige end os andre, fordi de tolker evangeliet som en given sandhed. De har et mod til at bekende sig til noget og til at gøre evangelierne til en sandhed. Vi andre har sådan et underligt mellemværende med kirken. Vi er fascinerede af den, og vi synes, den er smuk, udfordrende og anfægtende, men vi kan ikke forbinde os fuldstændigt med den, fordi vi er feje og ikke tør gå det sidste skridt. Det er en form for fejhed, men det er også en form for blufærdighed. På et tidspunkt bliver iscenesættelsen for voldsom, og på et tidspunkt må man give for meget slip på sit selv og indgå i selve iscenesættelsen, for at det kan fungere. Og det er jeg dels for blufærdig til, dels for fej til, og så vil jeg i sidste ende også påberåbe mig min egen bevidsthed og erkendelsestrang til også at kunne søge andre steder hen - i videnskabelighed. Jeg er akademiker og har taget en doktorgrad. Jeg er et andet sted," svarer Henrik Wivel, der på Iben Thranholms spørgsmål tilføjer, at han meget nødig vil give slip på selvkontrollen.

Maja Lisa Engelhardt

Anderledes helhjertet og ligefrem er samtalen med kunstneren Maja Lisa Engelhardt; den finder sted i Skelund Kirke på den nordlige side af Mariager Fjord, hvor kunstneren har udsmykket kirken med et nyt altertæppe og en ny altertavle, der viser den opstandne Kristus - som en skikkelse, der kommer fra gravens mørke ud i lyset. En skikkelse uden ansigt: "Da Maria Magdalena kommer ud til graven, genkender hun ham først ikke," siger Maja Lisa Engelhardt. "Da han går med disciplene til Emmaus, genkender de ham først, da han bryder brødet. Hvis ikke engang de, som havde levet sammen med ham, kunne genkende ham, hvordan skulle jeg dog så kunne give Kristus ansigtstræk i opstandelsesøjeblikket?" spørger hun. Maja Lisa Engelhardt skelner klart mellem at være religiøs og at være kristen: "Hvis man vil kalde sig kristen, får Gud skikkelse gennem Kristus. Kun gennem ham kan du komme til Gud. Jeg tror, at de fleste mennesker dybest inde forestiller sig, at der er en Gud til, men de kalder ham ikke Kristus. Men at være kristen er at tro på Kristus og på, at han genopstod," siger hun – og tilføjer senere i samtalen: "Min kristne tro har betydet en total forandring af mit liv. Jeg havde ikke kunnet klare mig med blot et humanistisk livssyn. Det er ikke nok. Så sniger egoismen sig uvægerligt ind på den ene eller den anden måde. Jeg er ingenting, hvis jeg ikke har min tro. Jeg kan tvivle om alt angående mig selv. Om mine evner og om mine menneskelige relationer. Det eneste, jeg ikke er i tvivl om, er, at jeg inden i mig selv har fået en gave – at jeg derinde har en tro på Kristus. Det er det eneste, jeg har. Alt andet kan forsvinde."

På vej fra Mariager fjord ind mod Randers kører Iben Thranholm forbi adskillelige hvide landsbykirker: "Bygget i solide kampesten står de tungt og godt rodfæstet i jorden, men de ser forladte ud. De er langt fra lige så solidt plantet i danskernes bevidsthed og hverdagsliv som i jorden," bemærker hun – på én gang trist og lidt bidsk.

Niels Henrik Arendt

I Niels Henrik Arendt i Haderslev møder Iben Thranholm til gengæld en biskop, der er solidt plantet i kristentroen, og selv om samtalen med Maja Lisa Engelhardt lagde bolden godt op, så betegner kapitlet med ham alligevel et vendepunkt på rejsen.

Samtidig med, at Niels Henrik Arendt er meget bevidst om at være biskop ved den domkirke, der var det første sted i landet, hvor den lutherske reformation blev gennemført, fremstiller han kristentroen på en måde, som også en katolik sagtens kan forbinde noget med. Vi møder her – på dansk grund - en klar kristen forkyndelse af troen og af dens relevans for moderne mennesker. Samtidig er Haderslev-bispen ikke bleg for at tage fat om nogle af de problemer, som Folkekirken, åbenbart for enhver, har i dagens Danmark. "Folkekirken er en historisk størrelse, som har visse elementer med sig fra sin historiske tradition, hvor nogle af dem spiller en mindre rolle i dag end for 100 år siden," siger han. "Men kirken er også en historisk størrelse på den måde, at den ikke lever uafhængigt af den tid, den befinder sig i. Hvis kirken virkelig skulle være fuldstændig afgrænselig, så skulle den jo træde ud af tiden. [...] Vi er inde i og kan ikke træde ud af den hermeneutiske cirkel. Kirken lever altid i en virkningshistorie, og af og til kan det være svært at sige nøjagtigt, hvad der fører tilbage til Det Nye Testamente. Kirken er hele tiden tvunget til at formulere det gamle på en ny måde ind i den tid, den lever i. Men den har ikke engang det gamle i og for sig, men kun sådan, som det er blevet den overleveret - og dermed fortolket. Kirken kan ikke som institution stå for noget, hvis ikke der er nogen i den, som vil stå inde for det. Troværdighed har kirken aldrig som institution, men kun i kraft af, at der er en menighed, dvs. nogle mennesker, som både vil stå inde for og stå op for troen."

"Tiderne skifter, teologierne skifter, men er der ikke noget, der står fast til evig tid, og hvorom man kan sige 'sådan er Gud' - ligegyldigt om det er år O eller 2004?" spørger Iben Thranholm, og Niels Henrik Arendt svarer: "Jo – hvis ikke der er andet at sige om Gud, end at han er en anden i dag, end han var i går, fordi nu er diskursen en anden, sådan som tendensen er i den moderne teologi, f.eks. hos den italienske filosof Gianni Vattimo⁶ - så står jeg af. Så vil jeg hellere gå den modsatte vej og tale om den evige og den, der er større end alt. Jeg læser Anselm af Canterbury og finder hos ham den stærke betoning af det første bud udtrykt på en meget spirituel måde. Hele hans gudsbevis er formuleret som en lang bøn med udgangspunkt i tanken om Gud som den ufatteligt store. – Selvom kirken også er et fortolkningsfællesskab, så må vi række tilbage til og forsøge at nærme os det, som fortolkningen udspringer af. Hvis ikke der er en virkelighed bag, så løber det hele ud i sandet. Hvis det kun er fortolkninger af fortolkninger, så giver det ikke mening. Så for mig at se findes der en fast kerne, som gør det muligt at møde Jesus i kirkens forkyndelse. Og det er, at Jesus bragte Guds vilje og Guds rige til mennesket - og at Jesus er en virkelighed i dag".⁷

Niels Christian Hvidt

Efter en sviptur til Knud den Helliges relikvieskrin i Odense går rejsen igen til Italien, hvor Iben Thranholm møder den danske teolog Niels Christian Hvidt ved et pilgrimssted i landsbyen *Castel di Leva* uden for Roms bymur. Samtalen tager naturligt udgangspunkt i emnet mirakler, som Niels Christian Hvidt har både forsket i og skrevet om⁸ - men de to teologer kommer meget længere omkring og lader det katolske fromhedsliv, der udfolder sig på sådan et pilgrimssted, inspirere til at

⁶ Gianni Vattimo, født 1936, italiensk filosof og Europa-politiker

⁷ Om Anselm af Canterbury, se Jacob Thomsens artikel "Anselm af Canterbury - en tør og fortænkt teolog?", [catholica.dk #1072](http://catholica.dk/#1072)

⁸ Niels Christian Hvidt: *Mirakler*. Gyldendals Forlag, København 2003. Anden udgave 2004.

udveksle synspunkter om bøn og om forskellen mellem katolsk og protestantisk frelseslære – et af mange eksempler på, at interviewromanen også rummer megen information om ting, som man måske ikke lige har præsent – hvis man nogensinde har haft det ...

Og indtil kernen kommer samtalen: "For mig er at tro ikke bare at være overbevist om, at Gud eksisterer og at have en forklaringsmodel på verden," siger Niels Christian Hvidt. "Det handler om hengivenhed og overgivelse – opgivelse af mit eget ego, som fører til hengivelse til Gud. Dét er for mig tro, og det giver mig en stor glæde. Hemmeligheden ved at være troende er, at du har total tillid til Kristus, at du giver dig hen i Guds barmhjertighed. Det er det, vi dyrker alt, alt for lidt."

David Vincent Nielsen

Tilbage i København aflægger Iben Thranholm besøg hos pastor David Vincent Nielsen, der på det tidspunkt var præst ved den katolske Sankt Ansgars Kirke i Bredgade. Man mærker på samtalen, at David Vincent Nielsen under sine teologistudier i Rom var meget optaget af Den ortodokse Kirkes spiritualitet og af kirkefædrenes teologi - blandt andet om det berømte bytte: Gud er blevet menneske, for at mennesket skal kunne blive guddommeligt. Gud bøjer sig ned, for at mennesket skal blive løftet op. "Gud leger vippe med os," siger han, "ligesom børnene gør på legepladsen. Jo dybere, han vipper ned i den ene ende, jo højere løfter han os op i den anden ende. I dag er der en tendens til at se bort fra Kristi guddommelighed, men det er det samme som at hugge den ene halvdel af vippen over. Kan du huske, hvad der skete, når man for at drille sprang af vippen, når den anden var i toppen? Den anden bragede ned på rumpen og slog sig noget så forfærdeligt. Det er præcis det samme, man gør, når man klipper den guddommelige del af Kristus af. Vi falder til jorden med et brag. For så er Jesus bare filosof, men for så vidt inderligt ligegyldig. Det er det samme som at gøre kristendommen til en ideologi. Men kristendommen som ideologi er intet værd."

Wilfrid Stinissen

Vejen til Norraby er om ikke trang, så svær at finde, skriver Iben Thranholm som indledning til gengivelsen af sin samtale med karmeliterpræsten Wilfrid Stinissen. Han vil være kendt af mange i Danmark både inden for og uden for Den katolske Kirke. I det ortodokse Rusland ville man nok kalde ham en *starets*⁹ af den type, der forener dyb indsigt i det åndelige liv med evnen til at sige tingene på en enkel og operativ måde: "Hvad skal man gøre, hvis man gerne vil tro?" spørger Iben Thranholm, og svaret lyder: "Hvis man gerne vil tro, gavner det med åndelig læsning og gerne de store mystikere, som f.eks. Teresa af Avila, Johannes af Korset og Therese af Lisieux. Det er vigtigt at møde nogen, som kender troen og dens sprog. Og hvis det virkelig er alvor, kan du begynde at bede". "Kan man det, hvis man ikke tror?" spørger hun. "Ja, du må i så fald starte med at bede, *som om* du tror, og f.eks. sige: 'Min Gud, hvis du findes, så lær mig at tro; giv mig troen. Lad mig erfare, hvem du er.' Begynd ganske simpelt at tale med Gud, som du ville tale med din bedste ven," svarer Stinissen.

"Fremtidens kristne vil være mystikere – eller slet ikke være noget," citeres den tyske jesuit Karl Rahner¹⁰ for at have sagt, og det er næppe nogen tilfældighed, at Wilfrid Stinissen henviser til de store mystikere. Men han har også en meget realistisk tilgang til mystikken; da Iben Thranholm

⁹ Starets (russisk: ældre mand): i den ortodokse kirke en munk med betydelig åndelig erfaring i askese og kontemplation, som fungerer som åndelig vejleder for sine disciple og andre, der opsøger ham. SDE.

¹⁰ 1904-1984

spørger, om det er gennem den kristne mystik, at man kan få personlig 'religiøs erfaring', hæver han øjenbrynene en smule og svarer: "Hvis mystikken udelukkende kommer til at dreje sig om subjektive, personlige erfaringer, er man på galt spor. Kristen mystik er at trænge ind i og blive ét med den kristne objektivitet, men på en subjektiv måde. Mystikken er forening mellem den objektive og subjektive virkelighed. Det er et møde mellem Guds virkelighed og menneskets tilegnelse af den. Desværre ser man selv inden for kristen meditation og i visse karismatiske kredse stærke tendenser til at overbetone de personlige oplevelser. Man forsøger at nå højere bevidstheder og at få åndelighedsoplevelser uden nogen som helst forbindelse med Kristus-mysteriet. Man vil opleve for oplevelsens skyld, en slags åndeligt fitnesscenter, og ikke for indholdets skyld. Mange mediterer i årevis uden egentlig at træde ud af deres subjektivitet."

Per Stig Møller

Tanken om, at Europa efterhånden er ved at være "på Herrens Mark", bringer Iben Thranholm til udenrigsministeriet i København, til den konservative udenrigsminister Per Stig Møller. Det Konservative Folkeparti skriver i sin partierklæring, at enhver form for politisk tænkning bunder i, hvilket menneskesyn der ligger til grund. Det menneskesyn, som konservatismen er forpligtet af, er det som kristendommen har tilført vores kultur, hedder det. Iben Thranholm har derfor forberedt en serie gode spørgsmål til ministeren: Er den kristne kultur stadigvæk kristen? Hvordan ser udenrigsministeren, der er konservativ, på, at kristendommen efterhånden fylder mindre og mindre i Europa, og tror han, at den fortsat vil få indflydelse på kulturen? Og hvad er hans generelle syn på forholdet mellem religion og politik? Vil kristendommen komme til at præge Europa også i fremtiden?

Under forberedelsen til at skrive denne anmeldelse satte jeg under min læsning af bogen blyantstreger omkring alt dét, der slog mig, eller som jeg fandt særlig vigtigt, men da jeg var færdig med at læse bogen, opdagede jeg, at ingen streger var sat i dette kapitel - og det var nok forkert, for det var særdeles relevante spørgsmål, der blev drøftet. Men desværre nåede Per Stig Møller i løbet af de 40 minutter, han kunne ofre på samtalen, tillige at vise, hvordan en rutineret og stresset minister også mestrer den uengagerede affærdigelses kunst - lidt synd, for der bor jo meget mere i ham, end han fik vist ved den lejlighed.

Vassula Rydén

Bogens sidste lange samtale foregår i Grækenland, med Vassula Rydén, der på bagsiden omtales som *kristen mystiker og profet*, og som Iben Thranholm i kapiteloverskriften betegner som *Guds sekretær* – et udtryk, der antageligt refererer til, at Vassula Rydén har nedskrevet indholdet af åbenbaringer, hvor Jesus i hendes indre har vist sig for hende og talt til hende. De er nedskrevet med ført hånd, siger hun - og over for min brug af dette udtryk, "siger hun", er min læser frit stillet til at vælge, om han eller hun vil opfatte det som en nøgtern konstatering eller som udtryk for en vis skepsis.

Personligt synes jeg, det er et vanskeligt kapitel, selv om Iben Thranholm trods sit eget engagement stiller fornuftige og kritiske spørgsmål til Vassula Rydén. Jeg kom imidlertid til at tænke tilbage på hendes samtale i Assisi med broder Theodor, som blev spurgt, om han også tror, at det i dag kunne ske, at korset ville tale til et menneske, som det i sin tid talte til Frans i San Damiano kirken – og broder Theodor svarede: "Ja, jeg tror stadig, det kan ske, men det er blevet sværere at tro på, fordi vi har mistet umiddelbarheden i forhold til Gud. Men selv om vi har svært ved at håndtere religiøse erfaringer, så søger vi dem alligevel. Mange længes efter en guddommelig stemme eller indgriben i deres liv".

Og ja – jeg deler broder Theodors tro i så henseende, men over for Vassula Rydén må også den troende alligevel have lov at sidde tilbage med sin tvivl. Hvad hun siger om et normalt kristenlivs spiritualitet, er godt nok og svarer et langt stykke af vejen ganske til, hvad kristne mystikere og kirkelærere har sagt mange gange før hende. Hvad hun fortæller om åbenbaringer og om sine oplevelser med Jesus, forekommer på den anden side at være uendeligt meget mere tvivlsomt. Denne boganmeldelse er selvsagt ikke stedet, hvor der skal tages stilling for eller imod Vassula Rydén, men man må – skønt troende – have lov at luften sin tvivl om, hvorvidt bogen har vundet i gennemslagskraft ved at have dette kapitel med.

Efter rejsen

Rejsen hjem fra Grækenland foregår ligesom rejsen ud til Italien, til mødet med broder Theodor, med fly, og det symbolske indhold i Iben Thranholms samtale med sin medpassager på hver af disse rejser skal ikke røbes her. Men hjem kommer vi, og frem når vi – til bogens sidste ord: "Vi ånder lettet op". Gør læseren også det efter små 300 siders tankestof? Det må kommende læsere naturligvis selv besvare, men det vil være mit bud, at bogen ikke har ladet dem uberørt. Det er en bog, som "vil komme folk til at tænke", og man skal have hård hud på både hjerne og hjerte, hvis det ikke i én eller anden udstrækning lykkes for den.

Et klart kritisk ord til sidst?

Nej, intet kritisk ord til sidst. Det er faktisk en god og inspirerende bog, som bør ligge i stabler under mange juletræer. Men skal jeg endelig tvinges til at sige noget kritisk, så må det være, at jeg har fundet 12 trykfejl ...

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk